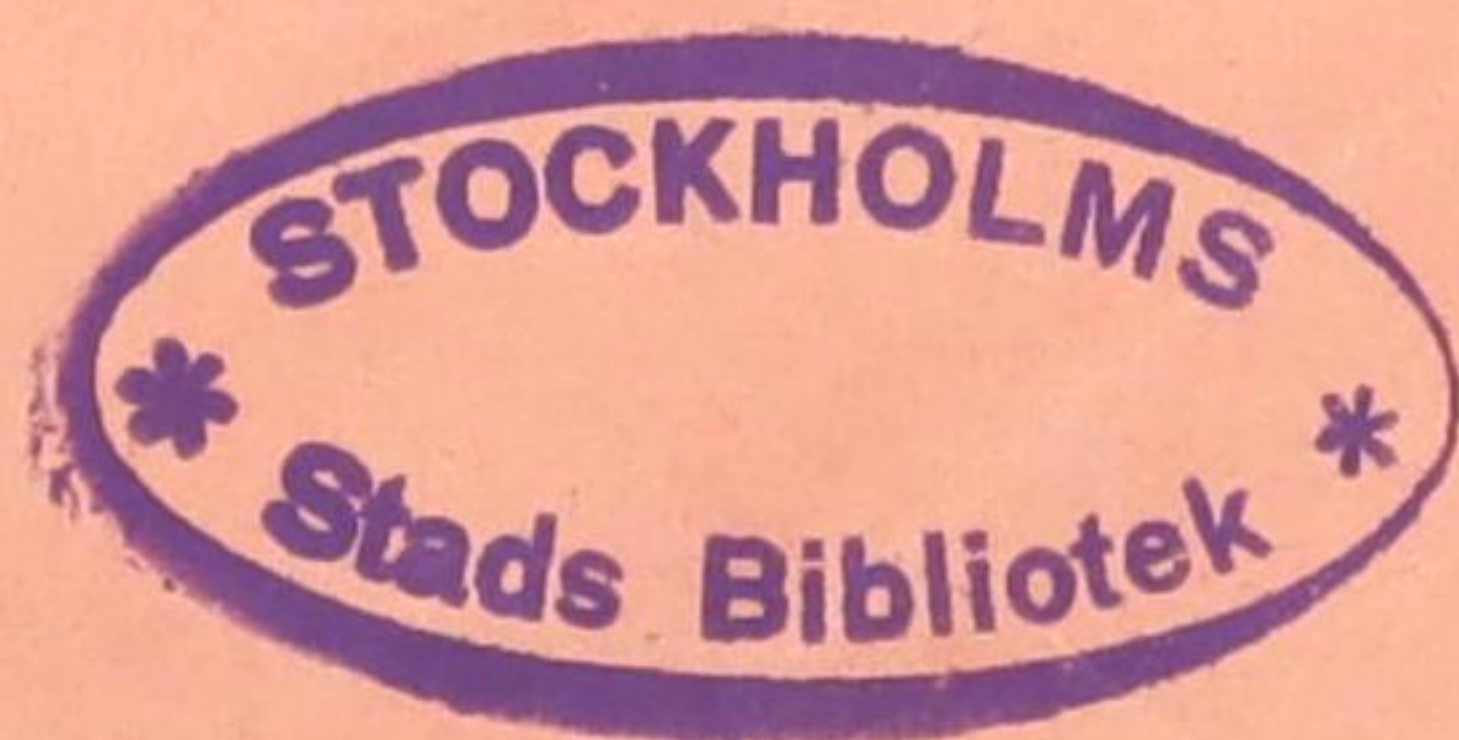

Åkholm
Hälsö- & Sjöstrand
Rönneby
(Bj)

OM
OSEDLIGHETEN
BLAND
GOSSAR OCH FLICKOR.

[af Leopold Åkholm]

John Unman

OM

OSEDLIGHETEN

BLAND

GÖSSAR OCH FLICKOR.

af Leopold Ahn.

Säljes, à 50 öre exemplaret, i de flesta boklädor.

Läraresällskapet har, gemensamt med läkare och gymnaster, diskuterat osedligheten i skolorna bland såväl gossar som flickor.

Vi återgifva i största korthet denna diskussion, beledsagande den med egna betraktelser.

“Många och högljudda hade de klagorop varit, som inom Läraresällskapet höjts öfver slöhet, liknöjdhet och brist på ihärdighet hos vår tids ungdom. Ännu flere hade de kanske varit, som höjts *emot* lärarne och våra skolor öfver samma onda. Ändtligen upptogs denna fråga till allvarlig behandling, och det bör till hans heder nämnas, att Lektorn vid Stockholms Gymnasium, Mag:r *Rogberg*, egde mod att öppet framställa densamma och kraftigt måtta ett hugg åt sjelfva roten till det onda. Det var i Läraresällskapets möte den 8 April 1865 som Lektor Rogberg förberedde frågan genom att för de församlade lärarne uppläsa 2:ne artiklar, hvilka under årets lopp varit synliga i tidningen *Wäktaren* och ur densamma i åtskilliga blad aftryckta. De innehålla en gripande uppmaning till föräldrar, målsmän och lärare att se till, huru det är stäldt med osedligheten hos vår ungdom, och söka roten till den öfverklagade slappheten icke i “öfveransträngning,”

icke i "mångläseri", utan i en smygande last, som härjar lifskraften hos vår ungdom, bleker rosorna på dess kinder, lemnar den åt ett lif af samvetsqual och kroppsliga sjukdomar eller lägger den i en förtidig graf. Det är i sanning förunderligt, huru ihärdigt man blundar för detta onda. Låt vara, att ämnet är kinkigt, att det är svårt att tala derom, att det är "slipprigt," ja, att man löper fara att "väcka den björn, som sover;" men man må väl fråga, om man inför sitt samvete och inför Gud kan svara för att låta en frätande kräftskada, som hotar att blifva vårt släktes förbannelse, fritt gripa omkring sig utan att göra något för dess hämmande. Den ena af de omnämnda artiklarne slutar med följande kraftiga tillrop i ord, lånade ur D:r Kapffs förträffliga "varning för ungdomens farligaste fiende:" — "O, J tänkare och vise i vårt århundrade, hvilka J än må vara, J furstar och öfverheter, J skollärare, J läkare, J föräldrar och uppfostrare, sägen, huru viljen J inför Guds domstol försvara det, att J hittills icke hafven gjort mennisko-släktet uppmärksamt på den i mörkret och i det fördolda smygande fiende, som anställer de till sina följder mest oberäkneliga härjningar. Huru viljen J försvara, att J icke hafven gjort allmänt bekant den fruktansvärdaste källan till menskligt elände och angifvit tillräckliga medel, för att skyndsammast tillstoppa densamma? Edert oförstånd och okunnighet måste vara otroligt stora!"

Läraresällskapet, som ansåg det för sin pligt att i grund undersöka frågan, men redan vid de första stegen stannade i tvifvel såväl om säkra igenkänningstecken på utöfvare af den förfärliga lasten som ock om medel för dess hämmande, förekommande eller botande, trodde sig icke bättre kunna gå till väga än att till ett nytt möte inbjuda de af hufvudstadens Hrr Läkare, som intresserade sig för saken och voro villige att med råd och upplysningar bispringa Läraresällskapet vid den viktiga frågans behandling. Ett sådant möte hölls den 29 April 1865, till hvilket läraresällskapet hade glädjen se flere af hufvudstadens skickligaste Läkare och Gymnaster infinna sig. Af discussionen, som fortgick under 6 timmars tid, utgör det följande ett kort sammandrag, hvilket ref. med dubbelt nöje skulle meddela, om han vågade hoppas, att det, på samma gång det söker bekantgöra de resultater, hvartill man kom, finge tjena som uppmaning till Hrr lärare vid andra läroverk att allvarligt taga frågan under behandling.

Redan från discussionens början ordnades densamma, på förslag af en af de närvarande läkarne, under följande sju hufvudpunkter.

Såsom förberedande fråga behandlades: *Är det onda att anse såsom last eller såsom sjukdom?* Ehuru det upplystes, att det kan framträda under bestämdt sjukliga förhållanden, framkalladt t. ex. genom mask, samt att det serdeles förekommer i förening med vissa sjukdomar, såsom engelska sjukan, puckel m. fl., syntes man dock vara ense derom, att det onda

är en *last*, en ovana, som, måhända framkallad af helt tillfälliga förhållanden, smyger sig på barnet. En sjuklig disposition kan möjligen finnas, men en disposition, som bör kunna tillbakahållas och icke behöfver leda till utbrott.

Vid hvilken ålder visar sig denna last? I sammanhang härmed upptogs äfven den frågan: *Förekommer den öfverallt lika allmänt?* — Man bestämmer vanligen åldern till åren från det 10:de till det 16:de eller 17:de, men att denna last utöfvas af många både derunder och deröfver, är utom allt tvifvel. En erfaren talare förklarade till och med, att "redan dibarnet börjar och 70-åringen slutar". "Det är därför alldeles nödvändigt att icke lita på, det någon är för ung, ej heller att någon kommit till nog mogen ålder för att af sig sjelf kunna upphöra med lastens utöfvande. — Hvad åter angår frågan om lastens utbredning voro meningarne mycket delade. Att uteslutande tillskrifva denna last den slapphet, som visar sig hos ungdomen, torde icke vara rätt, då så många andra orsaker till fysiskt försvagande kunna gifvas. Emot det påstående, som af en talare gjordes, att "hälften af mankönet vore behäftad med den ifrågavarande lasten," ställde en annan talare de statistiska uppgifterna om dödligheten i närvarande tid. Då det af dessa visar sig, att dödligheten är minskad och medellifslängden ökad, låter endast ett af följande alternativer tänka sig: antingen är lasten icke i den grad, som nämnts, spridd, eller ock äro dess följder icke så svåra. Såsom ett tredje

kan möjligen uppställas, att lasten hos flertalet icke går till den grad, att den i sina följder är förstörande. En annan fråga om lastens spridning väcktes äfven af några talares påstående, att den förekommer mera sällan på landet och hos allmogens barn. Man betviflade sanningen häraf, och någre talare citerade till och med fall, der lasten blifvit i städernas skolor "importerad" från landsbygden. Bestämdt tillbakavisades den åsigt, att civilisationen skulle ega någon skuld i lastens spridning, i hvilket fall man hade att befara, det den skulle blifva allmännare på landsbygden med stigande upplysning. En talare anförde, hurusom lasten icke blott bland vildarne är känd och utöfvad, utan att menniskan i dess utöfning vida öfverträffas af aporna. Ett yttlande, att lasten skulle vara allmännare i de privata än i de offentliga skolorna ledde endast till uttryckande af den önskan, att de privata skolorna måtte komma under någon kontroll, och att det icke måtte tillåtas en hvar att utan vidare öppna skola.

Förekommer lasten oftare hos gossar eller flickor? Under det en talare ansåg, att utbredningen bland barn af båda könen vore lika stor, ehuru följerna hos flickorna voro vida svårare, påstod en annan, att lasten förekomme vida oftare bland flickor. Han anförde till stöd härpå exempel af en pensionsinrättning, der det kommit till hans kunskap, att af några och 60 flickor ingen enda funnits, som ej varit hemfallen åt lasten. Han trodde ock, att utöfvandet af densamma hos flickor förekommer med

kortare afbrott och under en längre följd af år än hos gossar.

Hvilka äro orsakerna till lasten? De kunna vara dels psykiska, dels fysiska, dels bådadera tillsammans. Dåligt sällskap och exempel inverka desto lättare på barnet, som hos detsamma finnes nedlagdt ett härmningsbegär, som kanske företrädesvis i det onda gör sig gällande. Osedlig lektyr, osedligt tal, åskådandet af lättsinniga ställningar kunna förorsaka lasten. Exempel anfördes äfven på sådana fall, der orsaken till lasten låg i ett sjukligt religions-grubbleri. Bland fysiska orsaker nämndes dels lokala förhållanden, sjuklighet af flere slag, otjenlig diet m. m. Liksom i allmänhet en orolig sömn hos barnet kan härleda sig från utöfvandet af den ifrågavarande lasten, så gifver också ett för långt qvadröjande under vaket tillstånd i bädden lätt anledning till detsamma. Man må derföre noga tillse, att barnet stiger upp, så fort det vaknat, och aldrig tillåtes att ligga kvar i bädden eller på nytt insomna. I allmänhet ansåg man just de svagare barnen vara mera utsatta att falla i lasten än de starka. Ofta förorsakas lasten af en ren tillfällighet, och såsom bevis härpå anfördes, hurusom exempel förekommit, der äntring på stång eller lina under den vanliga pedagogiska gymnastiken varit första orsaken till lastens utöfvande — ett förhållande, som gymnasterna sökte förklara antingen genom förut befindtlig sjuklig disposition eller genom oriktigt införande eller tagande af den nämnda rörelsen, hvilken i sig sjelf, om den

tages med varsamhet och göres till armrörelse, som den bör vara, icke är skadlig. Det nämnda förhållandet visar emellertid, huru man näppeligen kan iakttaga för mycken försigtighet. Såsom på en gång psykiska (andeliga) och fysiska (kroppsliga) orsaker nämndes dels ärfdt anlag, dels ock den inverkan på hjernan, som naturligen eger rum under de stora evolutions- (utvecklings-) perioderna i människans lif, utgående under dentitionen (tandsprickningen) företrädesvis från digestions-organerna, under manbarhets-utvecklingen (pubertets-evolutionen) just från sexual- (köns-) organerna. Genom denna inverkan väckas aningar, begär, som leda till en strid, i hvilken barnet, lemnadt åt sig sjelft, lätt dukar under, desto förr, om några af de förut nämnda orsakerna medverka. — Såsom en orsak, hvilken ligger inom skolan, nämndes särskildt den *smitta*, som gör, att lasten från ett eller ett par vanartiga barn inom kort kan sprida sig till hela skolan. Detta utlärande af lasten förekommer naturligtvis egentligen, då barnen af en eller annan orsak äro lemnade ensamma. En talare yrkade noggrann uppsigt inom *hemmen*, påstående, att barnen oftare lära lasten der än i skolan. En talare ansåg — i sammanhang med det redan nämnda förhållandet, att de svagare barnen äro mera utsatta för att falla i lasten — att skoltimmarna äro illa afpassade, då barnen ej få tillfälle att under förmiddagens lopp i hemmet erhålla stark föda. Ett under en stunds ledighet intaget bröd (och äfven det glömmes i många fall under lekarne och medföres till hemmet orördt) är icke tillräcklig föda för ett

barn, inom hvars kropp omsättningen sker vida hastigare än hos en fullvuxen människa.

Hvilka äro de symptom på hvilka man kan igenkänna lasten? Det medgafs allmänt att, ehuru sådana finnas, dock inga äro tillräckliga att bestämdt afgöra, om lasten utöfvas eller icke. De säkraste äro naturligtvis de rent lokala, om hvilka dock inom skolan utan förut gifven anledning tydligtvis ingen undersökning kan anställas. Äfven med största vaksamhet är det svårt att gripa utöfvaren på bar gärning, då det gifves oändligt många olika sätt, på hvilka lasten bedrifves. I motsats härtill påstod en lärare, på grund af 30-årig erfarenhet, att det sällan misslyckas att upptäcka en utöfvare af lasten, om man, då barnet först kommer till skolan och sedan emellanåt, icke håller det till att sitta i den ställning som eljest är föreskrifven inom skolan (t. ex. med händerna på bordet), utan låter det sitta, huru det vill. Alla sådana tecken som ojemnhet i utseendet, håglöshet, olust, motvilja mot att leka m. m. kunna bedraga. Det enda säkra kännetecken i denna väg torde vara en under längre tid fortgående, gradvis tilltagande slöhet, en märkbar minskning i förmåga, ur hvilken barnet ej snart åter reser sig. Vid ett sådant förhållande, må man noga gifva akt uppå, om ej andra symptom visa sig, hvilka kunna öfvertyga om lastens bedrifvande.

Hvilka äro följderna af denna lasts utöfvande? Om man också medgifver, att den framställning, som stundom göres om följderna af denna last (såsom t.

ex. att den "borttrycker lika många människor i blomman af deras ungdom som pesten"), är något öfverdrifven, kan man dock ej neka, att följderna äro förfärliga. Hos flickor äro de vanligen ryggmergsretning (spinal-irritation), moderpassion (hysteri), könsgalenskap (nymphomani) m. m.; hos gossar psychisk och physisk förslappning, sednare hypochondri, ja, till och med *fånighet*. Det är ett allmänt känt factum, att ingenstädes förekommer denna last så allmänt som inom dårhusen, hvaraf man, såvidt man ej vill tro att den följer med fånigheten, måste sluta till, att den föranleder densamma.

Hvilka äro botemedlen för denna last? I detta afseende förklarade sig Hrr Läkare hafva endast föga att säga, alldenstund det egentligen är de af lasten härflytande sjukdomar, som komma under deras behandling. Till en början måste man söka förekomma de ofvan angifna orsakerna till lasten och särskildt vaka öfver barnet vid de stora evolutions-perioderna. En physiskt och psychiskt sund diet är en föreskrift som, så vidt möjligt är, bör följas. Att barnet aldrig tillåtes att vaket qvarligga i bädden, att lärjungarne i skolan aldrig lemnas utan tillsyn och att denna särskildt utsträcker till de tillfällen då de äro ensamma, t. ex. för uträttande af ett naturbehof, att skoltiden om möjligt så anordnas, att barnet hinner att i hemmet intaga tjenlig föda, dessa äro de föreskrifter, som följa af det föregående. Gymnastik eller i allmänhet kroppsrörelse helst i fria luften och använd med förstånd är välgörande. Men alla yttre

medel skola visa sig overksamma, om icke det inre hos den lastfulle kan ombildas. I detta afseende citerade en talare det bekanta yttrandet: "Gif mig en stor tanke, att jag må lefva vid den", och trodde det bästa medlet emot lasten ligga uti väckandet af fosterlandskärlek och ädla, höga tankar. En talare påpekade, hurusom med fosterlandskärleken äro nära förbundne frivilliga vapenöfningar, hvilka i fysiskt afseende äro särdeles välgörande. Med ett ord: noggrann vaksamhet och lämplig sysselsättning, lifvande känslor och tankar och tjenlig fysisk vård ansågos såsom de bästa botemedel. Det bästa af dem alla fann man likväl uti en sann religiositet. Endast den, som i tron på sin Frälsare fått ett nytt, rent hjerta, hvarur den gamla orenheten är aflägsnad, endast den är fullt säker mot lasten. Bibringandet af en sann och lefvande Gudsfruktan är alltså hufvudsumman af alla de reglor som till lastens hämmande kunna föreskrifvas. — Sådana medel som kroppsaga och hemska förespeglingar ogillades helt och hållet, emedan der redan förut en stark öfverretning äger rum, det vore i hög grad olämpligt att genom sådana medel ännu mer öka densamma. Framför allt måste man på ett mildt och kärleksfullt, men allvarligt sätt umgås med de olyckliga offren för denna last.

I sammanhang härmed väcktes fråga om, huruvida man bör *varna för lasten*, och en talare förordade författandet af en bok, som kunde sättas i ung-

domens händer och lemna upplysning i ämnet. Ehuru man trodde, att äfven genom varning något godt kunde vinnas, ansågs dock denna böra ske med stor försigtighet, aldrig utan att man hade skäl till starka misstankar, och lämpad efter förhållandena. Redan häri ligger ett uttalande emot en bok i ämnet, emot hvilken en talare särskildt anförde, att den skulle antingen behandla saken mystiskt, hvarigenom den kunde gifva näring åt fantasien och skada mer än gagna, eller ock skulle den öppet och i klara ord omtala alltsammans, hvilket också kunde medföra vådor. I öfrigt ansåg han författareskapet i denna väg vara ett inträde på en slipprig bana, der föregångarnes exempel ingalunda manade till efterföljd. Så snart deremot en bestämd misstanke emot ett barn förekommer, är man pliktig att med kärlek och medlidande tala med detsamma, stärka dess försvagade vilja att motstå lasten och hänvisa det till religionen för att söka hjälp. Den direkta behandling, som i svårare fall bör användas, är olika, men lokala medel ogillades alldeles. Hufvudsaken är att upptäcka om lasten utöfvas: ty, såsom en talare uttryckte sig, "kuren kan anses börjad, då saken icke längre är hemlig."

Att för hela vårt land, för hela vår tids ungdom kuren måtte vara börjad dermed, att denna last icke längre hålles hemlig, och att uppfostrare och lärare måtte få ögonen alltmera öppna för densamma, är

en hjertlig önskan, med hvilken ref. avslutar denna redogörelse.“

Så långt referatet.

Att den ifrågavarande lasten är absolut skadlig för barnet, kan väl icke någon med sundt förnuft och någon erfarenhet bestrida.

All irritation eller retning af könsdelarne, då dessa icke ännu äro utbildade, medför farliga följder. Men mången gosse eller flicka tror det icke, emedan de skadliga verkningarne icke *genast* märkas. Och då dessa verkningar blifva fullt uppenbara, har barnet ofta gått så långt i lasten att det har svårt att afhålla sig från den. Hvad det då, ju förr dess hellre för öfrigt, bör göra, är att anförtro sig åt någon äldre moralisk person, som kan bistå det med råd och dåd. Och gossen eller flickan kan vara öfvertygad om att hvilken så kvalificerad person som helst de vända sig till, den må nu vara en fader eller moder eller en lärare, *icke skall missbruka förtroendet*.

Känslan efter en utöfning af lasten visar tydligt huru farlig densamma är. Man känner sjelfförebåelse, nedslagenhet, olust och vämjelse. Äro icke dessa tecken tydliga nog?

Förståndsförmögenheterna angripas mycket efter lastens utöfvande. De riktigt *undergrävas*, så att utöfvaren blir *dum* i mer eller mindre grad, så att

han har svårt för att fatta. Denna last har för öfrigt det ohyggliga med sig, att den, som det heter, absorberar eller *slukar upp* utöfvarens hela jag, så att alla ädlare och upphöjda tankar trängas tillbaka. Han blir ett djur.

Och hvilket hemligt förakt för hvarandra få icke de, som *tillsamman* öfverlemna sig åt lasten. Detta är af erfarenheten bekräftadt.

Slutligen blir den otuktige en *träl* af lasten, som fångslar honom och ur hvars bojer han har svårare att lösrycka sig, ju längre han öfverlemnar sig åt densamma.

Viljan försvagas äfven. Med ett ord: både de andeliga och kroppsliga förmögenheterna undergrävas och ruineras.

Att flickan, då hon blir utbildad, kan antagas *fortsätta* utöfningen af lasten vida mer än den vuxna ynglingen, är påtagligt. Samhället stämplar henne med vanära om det blir bekant att hon gifvit sig åt en man, utan att vara hans maka, isynnerhet om *följderna* af umgänget blifva för alla *synbara*; hon fortsätter då i löndom hvad hon börjat med som flicka.

Här hafva våra lagstiftare en svår anklagelse emot sig, då de ej tillåta qvinnan att vid en viss ålder blifva sin egen giftoman eller att *sjelf* åt sig utse en make. I de länder, der qvinnan har denna giftomannarätt, är sedligheten bland såväl män som

qvinnor vida större än i de samhällen, der en sådan rätt icke existerar.

Bästa medlet att afhålla gossar och flickor från tillfredsställandet af onaturliga begär, vore att låta dem uppfostras *tillsamnan*. Så sker i Amerika, der man funnit detta system fullkomligt lämpligt.

Pris: 50 öre.